

УДК 373.22.091.33:7.047 (072)

*Юрій Самойленко,
м. Полтава*

ЗАСОБИ АКТИВІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

На основі опрацювання наукових джерел та узагальнення власного творчого досвіду автором запропоновано комплекс форм, методів та засобів активізації художньо-творчої діяльності майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Наголошується, що від оптимального добору цих засобів визначальною мірою залежить ефективність розвитку творчих здібностей студентів художніх факультетів педагогічних університетів та їхня здатність до самореалізації у майбутній професійній діяльності.

Ключові слова: *активізація, засоби активізації, художньо-творча діяльність, учитель образотворчого мистецтва.*

Гуманізація сучасної освіти, її особистісна орієнтація зумовлюють необхідність застосування різноманітних форм, методів і засобів навчання, спрямованих на розвиток творчих здібностей особистості та її здатності реалізовувати власні обдарування.

У зв'язку з цим особливого значення набуває проблема розвитку творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Розглядаючи цю проблему з позицій діяльнісно-особистісного підходу, можна стверджувати, що найбільш ефективно цей розвиток відбувається у процесі залучення їх до художньо-творчої діяльності. Таким чином, активізація художньо-творчої діяльності майбутніх фахівців з образотворчого мистецтва не лише може покращити її результативність, а й сприятиме їхньому художньо-творчому, професійному й особистісному розвитку.

Аналіз проблеми творчості у теорії і практиці зумовив висновок, що їй присвячено чимало наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених. Теоретичний аспект цієї проблеми розкривається в роботах І. Зязюна, П. Блонського, А. Канарського, Є. Родіаніна, В. Сухомлинського, М. Фіцули та ін. Психологічні основи творчості розглянуті у працях Р. Арнхейма,

А. Богословського, А. Бодальова, А. Бродецького, Л. Виготського, В. Івашкіна, В. Кроля, О. Леонтьєва, Р. Немова, О. Пономарьова, В. Роменця, С. Рубінштейна та ін. Естетичний аспект цієї проблеми висвітлюється в роботах Л. Беляєва, О. Кривцуна, М. Овсяннікова, Ф. Шеллінга та ін. Важливе місце у розумінні сутності поняття творчості займають дослідження таких сучасних учених і методистів, як: Т. Біляєв, Г. Виноградова, В. Колокольников, Г. Лабунська, Г. Смирнов, Т. Шпикалова та ін. Важливими для дослідження засобів активізації художньо-творчої діяльності є такі поняття, як «художнє сприйняття» та «художнє мислення», різнобічно проаналізовані в працях О. Лілова, С. Рапопорта, О. Рудницької та ін.

Водночас, які б компоненти творчості та в якому б контексті не розглядалися, прямо або дотично, в цих працях йдеться про засоби активізації творчих якостей особистості. При дослідженні проблем розвитку художньо-творчих якостей одним із шляхів їх розвитку беззаперечно визнається опанування мистецтвознавчих дисциплін та залучення до власної художньо-творчої діяльності. Отже, визнання значення творчості для розвитку та життєдіяльності особистості зумовлює актуальність проблеми активізації художньо-творчої діяльності майбутніх вчителів образотворчого мистецтва.

Метою цієї статті є науковий аналіз і систематизація арсеналу засобів активізації художньо-творчої діяльності студентів спеціальності «Образотворче мистецтво», які використовуються викладачами кафедри образотворчого мистецтва Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Аналізуючи накопичений художньою педагогікою досвід, можна здійснити розподіл форм, методів і засобів активізації художньо-творчої діяльності на різні групи залежно від аспекту їхнього аналізу: традиційні та нетрадиційні, інноваційні тощо.

Домінуючим у безпосередньому творчо-активізуючому спілкуванні викладача і студента є педагог – викладач художньої дисципліни. Його особистісні якості, безумовно, відіграють першочергову роль у творчому розвитку студентів, особливо на початковому етапі їх професійного становлення. Харизма, спонтанна творчість, рефлексія, чутливість до найменших проявів креативу в діяльності кожного студента створюють творчу атмосферу на заняттях і спонукають майбутніх педагогів-

художників до наслідування викладача у власних творчих проявах. Важливо, щоб педагог надавав студентам свободу творчого самовираження, заохочував їх до пошуку власних способів продукування ідей, а не до наслідування авторської творчої манери (клонування подібних собі). Адже запозичення – найбільш спокусливий і легкий шлях у мистецтві. Теоретичним підґрунтям для уникнення цього явища є думка відомого теоретика мистецької освіти О. Рудницької про те, що основним завданням спілкування вчителя і учня є розвиток у останнього вміння працювати самостійно [2].

У зв'язку з цим важливо, які акценти розставляє викладач у змісті художньої дисципліни. Наприклад, під час вивчення мистецтвознавства, яке є важливим фактором активізації творчої діяльності майбутніх фахівців з образотворчого мистецтва, розгляд мистецтвознавчих проблем може здійснюватися крізь призму становлення митця і його творчої реалізації. Це дозволяє реалізувати принцип гуманізації у викладанні спеціальних мистецьких дисциплін, сприяти усвідомленню різноманітних мистецьких явищ та сприяти кращому розумінню логіки й динаміки мистецьких процесів.

Вивчення творчості видатних митців на основі застосування біографічного методу дозволяє отримати уявлення про специфіку процесу художньої творчості, ознайомитися з прикладами художнього осмислення та мистецького відображення реалій життя, накопичити досвід естетичного сприйняття розмаїття творчих манер і авторських стилів. Особливо цінним може стати вивчення життєвого та творчого шляху художника, творчість якого доленосно вплинула на еволюцію мистецтва, ідеї якого принципово змінили напрям розвитку мистецьких напрямів наступних поколінь тощо. Разом з тим, розумінню специфіки творчого процесу сприяє також вивчення творчості місцевих художників. Це дозволяє зробити зміст мистецького матеріалу більш близьким і доступним для сприйняття студентами, подолати психологічні бар'єри, які іноді виникають у них від занадто захопленого ставлення до авторитету великих майстрів.

Викладач нерідко бере участь у такій діяльності опосередковано. Він забезпечує загальне керівництво процесом, виступаючи швидше замовником проекту та фаховим критиком, а

не дидактом. Студенти ж методом мозкового штурму продукують художні ідеї, знаходять способи їх втілення, прогнозують послідовність і розподіляють ролі у процесі виконання тощо.

Ефективним засобом творчої активізації студентів у цьому процесі є їхня участь у роботі проблемно-творчих груп, що створюються для розробки спільних мистецьких проєктів. Результативними доказами продуктивності такого творчо-активізуючого спілкування студентів між собою можуть бути: виконаний проблемно-творчою групою студентів під керівництвом викладача кафедри образотворчого мистецтва В. Бабенка Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка розпис фойє навчального корпусу №1, виготовлені студентами під керівництвом викладача О. Кушніренко серія декоративних куліс і комплект об'ємних форм для оздоблення великого й малого актових залів педуніверситету, розпис під керівництвом викладача Н. Дігтяр стіни цегляного паркану в дитячому притулку і т. ін.

Серед організаційних форм активізації художньо-творчої діяльності майбутніх вчителів образотворчого мистецтва можна виділити дві групи: традиційні та нетрадиційні. І ті, й інші передбачають опосередковану участь викладача у творчо-активізуючому процесі, оскільки на нього покладається лише функція забезпечення організаційних і матеріальних умов для самостійної творчості студентів.

Для художніх факультетів вищих педагогічних навчальних закладів важливим засобом активізації художньо-творчої діяльності студентів є виставки їх навчальних і особливо – самостійних творчих робіт. Завдяки їм набувається перший досвід публічної оцінки власних творчих пошуків.

Традиційною є також тісна співпраця художніх факультетів та кафедр образотворчого мистецтва з художніми галереями й музеями. Постійне відвідування студентами виставок має велике активізуюче значення, оскільки дозволяє їм простежити динаміку творчого розвитку митця чи творчих напрямів, тенденцій, ідей. Особливо важливою є присутність студентів на відкритті виставок, коли художники ознайомлюють відвідувачів зі своєю творчою концепцією, творчим кредо, розповідають про особливості

сприйняття і творчого відтворення життєвих реалій, акцентують увагу на важливих сучасних мистецьких процесах і явищах тощо.

Найбільш давнім способом академічного навчання образотворчої майстерності є копіювання високоякісних художніх творів, що відбувається в музейному середовищі. Цей метод сприяє творчій активізації студентів, зумовлюючи особисте відкриття ними відповідності обраних засобів виразності та техніки їх реалізації задуму художнього твору.

У педагогічній науці й практиці незаперечним є творчо-активізуючий ефект майстер-класів, проведених не у формі «запитань – відповідей», а як спільний процес творчої взаємодії професійного художника й учня, в якому відкриваються й переймаються неусвідомлені тонкощі майстерності, які не завжди можуть бути адекватно передані в розповіді. Звичайно, кожне заняття образотворчого мистецтва має певні ознаки майстер-класу, але спеціально організована зустріч з відомим художником урізноманітнює спектр професійних вражень.

Участь студентів у процесі організації й монтування персональних виставок дає змогу познайомитися, налагодити особисті зв'язки з художниками, поступово увійти у світ професійного мистецтва, а також накопичити досвід творчо-продуктивного спілкування з митцями.

До традиційних організаційних форм активізації художньо-творчої діяльності майбутніх учителів образотворчого мистецтва належать різноманітні суспільно-громадські заходи, наприклад: щорічний День міста, творчі конкурси благодійних фондів, міський конкурс скульптурних композицій зі снігу тощо. Можливість реалізувати свій твір у «містечку майстрів» на День міста стимулює до створення авторської колекції творів, до генерування низки ідей і швидкого їх втілення.

До інноваційних художньо-мистецьких заходів можна віднести різноманітні перформанси та інсталяції в парках, супермаркетах тощо, виставки муралів, конкурси альтернативного молодіжного мистецтва тощо. Участь у заходах такого типу дуже важлива для зростання майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, для входження його у творчу атмосферу сучасного мистецького життя.

Узагальнюючи викладене у статті, зазначимо, що охарактеризовані форми, методи та засоби активізації художньо-творчої діяльності майбутніх фахівців з образотворчого мистецтва складають основу, але не вичерпують усього методичного фонду викладачів мистецьких дисциплін вищих педагогічних навчальних закладів. Ці складові методики навчання образотворчого мистецтва, будучи залежними від еволюції художньо-творчого процесу, завжди зумовлюються ним і оновлюються під впливом нових художніх течій, напрямів і стилів. А отже, спектр засобів активізації художньо-творчої діяльності студентів художніх спеціальностей динамічно розвивається й постійно збагачується.

Оскільки у невеликій за обсягом статті неможливо вичерпно висвітлити усіх аспектів досліджуваної проблеми, то наші подальші наукові пошуки спрямовуватимуться на обґрунтування інноваційних підходів і способів дій, що сприятимуть активізації художньо-творчої діяльності й розвитку творчої індивідуальності майбутніх викладачів образотворчого мистецтва.

Список використаної літератури

1. Мистецтво у розвитку особистості: [монографія] / за ред., передм. та післямова Н.Г. Ничкало. – Чернівці : Зелена Буковина, 2006. – 224 с.
2. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна і мистецька : навч. посіб. / О.П. Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.

Юрій Самойленко

СРЕДСТВА АКТИВИЗАЦИИ ХУДОЖЕСТВЕННО-ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ ИСКУССТВУ

На основе изучения научных источников и обобщения собственного творческого опыта автором предложен комплекс форм, методов и средств активизации художественно-творческой деятельности будущих учителей изобразительного искусства. Акцентируется, что от оптимального выбора этих средств в значительной мере зависит эффективность развития творческих способностей студентов художественных факультетов педагогических университетов и их возможность самореализоваться в будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: активизация, средства активизации, художественно-творческая деятельность, учитель изобразительного искусства.

Yuriy Samoilenko

**FACILITIES OF ACTIVATION ARTISTICALLY CREATIVE TO
ACTIVITY OF FUTURE SPECIALISTS ON FINE ART**

On the basis of working of scientific sources and generalization of own creative experience an author is offer the complex of forms, methods and facilities of activation, artistically creative to activity of future teachers of fine art. It is marked that from the optimum selection of these facilities efficiency of development of creative capabilities of students of artistic faculties of pedagogical universities and their capacity depends a determining measure for self-realization in future professional activity.

Key words: activation, facilities of activation, artistically creative activity, teacher of fine art.

Одержано 05.11.2011 р.